

Міністерство внутрішніх справ України
Харківський національний університет внутрішніх справ

ЛОМАКІНА АНАСТАСІЯ АНДРІЇВНА

УДК 343.91+343.533

**ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ:
КРИМІНОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ**

12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2017

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ, Міністерство внутрішніх справ України.

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України
Негодченко Олександр Володимирович,
Дніпропетровський гуманітарний
університет, ректор.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Харченко Вадим Борисович,
Харківський національний університет
внутрішніх справ, завідувач кафедри
кримінально-правових дисциплін
факультету № 6;

кандидат юридичних наук, доцент
Сингаївська Інна Володимирівна.

Захист відбудеться 27 квітня 2017 року о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.03 у Харківському національному університеті внутрішніх справ (61080, м. Харків, пр. Льва Ландау, 27).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського національного університету внутрішніх справ (61080, м. Харків, пр. Льва Ландау, 27).

Автореферат розісланий 24 березня 2017 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Д. Ю. Кондратов

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Обраний Україною шлях побудови цивілізованих ринкових відносин, її прагнення до інтеграції у європейське та світове співтовариство зумовлюють необхідність забезпечення ефективної кримінально-правової охорони інтелектуальної власності. Саме від успішного вирішення проблеми побудови ефективної системи запобігання і протидії злочинам проти інтелектуальної власності значною мірою залежить збереження та примноження інтелектуального капіталу нашої держави, підвищення її міжнародного авторитету, ступінь розвитку цивілізації та рівень демократії у державі. Це об'єктивне і закономірне явище, без якого неможливий будь-який прогрес, адже від результатів інтелектуальної творчої діяльності залежить науково-технічний рівень виробництва і врешті-решт добробут населення. Зазначені фактори викликають підвищений інтерес до проблем функціонування інтелектуальної власності з боку споживачів цього своєрідного товару, підприємців, бізнесменів, керівників різного рангу, фахівців та суспільства у цілому. Водночас, інтерес до результатів інтелектуальної творчої діяльності виникає і в осіб, які бажають неправомірно скористатися чужою інтелектуальною власністю, розробляючи нові способи вчинення правопорушень.

Для України ж, в якій поняття «правовий інститут інтелектуальної власності» є відносно новим явищем, ситуація є ще більш актуальною – адже населення нашої країни сьогодні, на жаль, має недостатньо високий рівень правової культури, що виявляється, зокрема, і у недостатньому рівні поваги до чужої інтелектуальної власності. До того ж, чинний Кримінальний кодекс України (далі – КК) навіть не використовує терміну «інтелектуальна власність» – він лише оперує такими поняттями як «авторське право» та «суміжні права» (ст. 176 КК), «винахід», «корисна модель», «промисловий зразок», «топографія інтегральних мікросхем», «сорт рослин», «раціоналізаторська пропозиція» (ст. 177 КК), «знак для товарів і послуг», «фірмове найменування», «кваліфіковане зазначення походження товару» (ст. 229 КК), «комерційна таємниця» (ст.ст. 231 та 232 КК). Однак, всі ці об'єкти кримінально-правової охорони є складовими поняття «інтелектуальна власність». Успішне ж запобігання злочинів проти інтелектуальної власності стає неможливим без реформування чинного кримінального законодавства і підвищення ефективності діяльності суб'єктів протидії цим злочинам. При цьому стає необхідними проведення ґрунтовних кримінально-правових і кримінологічних досліджень злочинів проти інтелектуальної власності.

Цим питанням в Україні присвячені праці багатьох вітчизняних вчених-юристів, зокрема, П. П. Андрушка, Д. К. Антонова, Ю. Д. Бартмана, В. І. Василенчука, М. Г. Вербенського, М. Л. Давиденка, О. О. Дудорова, В. С. Дроб'язки, А. М. Ковалю, В. С. Ковальського, О. В. Кравчука, О. М. Крижного, Ю. О. Кульчицької, С. Я. Лихової, С. А. Лебідя, О. М. Мельника, О. В. Новікова, Т. О. Проценка, І. М. Романюка, А. М. Соловйової, Є. Л. Стрельцова, О. О. Тарасової, Ю. Ю. Федоришеної, М. І. Хавронюка, О. С. Ярої та інших. Окремі питання кримінально-правової та кримінологічної характеристики окремих злочинів проти інтелектуальної власності в Україні ставали предметом досліджень у межах кандидатських дисертацій П. С. Берзіна (2004 р.), В. Д. Гулкевича (2002 р.),

В. А. Єрмоленка (2010 р.), А. С. Нерсисяна (2008 р.), О. В. Новікова (2015 р.), О. Е. Радутного (2002 р.), С. О. Харламової (2007 р.), у кандидатській (1996 р.) та докторській (2011 р.) дисертаціях В. Б. Харченка. Разом з тим, у вітчизняній кримінологічній доктрині поки що не розроблено дефініції «злочини проти інтелектуальної власності», не визначені їх структура та регіональні особливості в Україні, а також не сформована система суб'єктів протидії цим злочинам. Це обумовлює актуальність здійснення на дисертаційному рівні комплексного кримінологічного дослідження злочинів проти інтелектуальної власності на сучасному етапі розвитку суспільства. Необхідність такого дослідження зумовлена і науково-технічним прогресом, який вимагає розробки дієвих заходів охорони і захисту інноваційних технологій та виробництва, приведення чинного кримінального законодавства України у відповідність із сучасними вимогами.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження ґрунтується на положеннях Національної Стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 25 серпня 2015 року № 501/2015, положень Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, схваленої Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015, Концепції розвитку кримінологічної науки в Україні на початку XXI ст. та рекомендацій Координаційного бюро з проблем кримінології Академії правових наук України. Дослідження відповідає планам науково-дослідної роботи Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ та кафедри кримінального права та кримінології і виконано в межах загальноуніверситетської наукової теми «Теорія і практика застосування кримінально-правових та кримінально-процесуальних норм, кримінологічних, криміналістичних заходів протидії злочинності в Україні органами внутрішніх справ» (державний реєстраційний номер 0112U003551).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ 27.12.2012 р. (протокол № 4), уточнена 18.11.2016 р. (протокол № 4).

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є комплексний кримінологічний аналіз злочинів проти інтелектуальної власності та, на основі встановленого кримінологічного змісту поняття і кількісно-якісних параметрів цих злочинів, розробка науково обґрунтованих теоретичних і практичних рекомендацій та пропозицій, спрямованих на вдосконалення теорії і практики запобігання злочинів проти інтелектуальної власності, а також відповідної нормативно-правової бази.

Досягнення зазначеної мети забезпечується в результаті вирішення певних дослідницьких задач, які можуть бути сформульовані та вирішені у наступній послідовності:

- визначити генезу розвитку кримінально-правової охорони інтелектуальної власності в Україні, історіографію дослідження цих злочинів в юридичній літературі;
- розробити кримінологічну дефініцію злочинів проти інтелектуальної власності, їх основні кримінологічні ознаки;

- визначити кількісно-якісні показники злочинів проти інтелектуальної власності, одержати науково обґрунтовані дані про їх сучасну статистичну поширеність, географічні особливості, динаміку, структуру та рівень латентності;
- з'ясувати специфіку і систематизувати умови та причини, що детермінують злочини проти інтелектуальної власності;
- виявити кримінологічні ознаки особи злочинця у злочинах проти інтелектуальної власності, створити його узагальнений кримінологічний портрет, дослідивши соціально-демографічні, кримінально-правові та морально-психологічні риси такого злочинця;
- визначити та проаналізувати загальносоціальні заходи запобігання злочинів проти інтелектуальної власності, визначити їх основні недоліки та запропонувати шляхи їх вдосконалення;
- визначити коло суб'єктів спеціально-кримінологічного запобігання злочинам проти інтелектуальної власності та їх компетенцію, проаналізувати їх діяльність та рівень взаємодії між собою, з міжнародними організаціями та правоохоронними органами інших країн, запропонувати шляхи підвищення ефективності їх практичної діяльності.

Об'єктом даного дослідження є комплекс суспільних відносин, що виникають внаслідок вчинення злочинів проти інтелектуальної власності.

Предмет дисертації становлять теоретичні проблеми кримінологічного дослідження злочинів проти інтелектуальної власності як соціально-правового феномену.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційної роботи стала сукупність методів і прийомів наукового пізнання соціально-правових явищ, вибір яких був зумовлений метою та завданнями дослідження з урахуванням його об'єкта і предмета. Для досягнення поставленої мети і розв'язання задач дисертації були використані філософські, загальнонаукові та спеціальні методи і прийоми, які застосовувалися у тісному взаємозв'язку між собою. Діалектичний метод був використаний при написанні всіх без винятку розділів дослідження, а його застосування зробило можливим всебічний аналіз злочинів проти інтелектуальної власності як об'єктивно існуючого явища та виявлення їх особливостей. Історико-правовий метод надав можливість виявити закономірності появи феномену злочинів проти інтелектуальної власності та їх еволюції, а також етапів і сучасного стану дослідження цієї групи злочинів у кримінальній та кримінологічній доктринах (підрозділи 1.1, 2.1). За допомогою формально-логічних методів (аналізу, синтезу, узагальнення, абстрагування тощо) сформульовано визначення поняття злочинів проти інтелектуальної власності та досліджені норми чинного законодавства, спрямовані на запобігання цих злочинів, обґрунтовано необхідність унесення відповідних змін до кримінального закону України (підрозділи 1.2, 2.1, 3.1). Порівняльно-правовий метод дозволив дослідити норми вітчизняного законодавства, спрямовані на запобігання злочинів проти інтелектуальної власності та порівняти їх з відповідними нормами кримінальних законів інших країн і врахувати цей досвід під час удосконалення чинного законодавства України (підрозділи 3.1, 3.2). Застосування структурно-системного методу дозволило визначити частку злочинів проти інтелектуальної власності у загальній структурі

вчинюваних злочинних діянь, а також їх особливості у порівнянні з іншими видами злочинів (підрозділи 2.1, 3.1). За допомогою статистичних методів у дисертації розраховані динаміка, структура і ступінь латентності злочинів проти інтелектуальної власності (підрозділ 2.1). Використання конкретно-соціологічних методів (анкетування, вивчення документів, метод експертних оцінок) дало можливість визначити умови і причини, що детермінують ці злочини (підрозділ 2.2), надати характеристику особи злочинця у цих злочинах (підрозділ 2.3), проаналізувати правозастосовну практику протидії їм (підрозділи 3.1, 3.2), виявити позиції працівників правоохоронних органів з цього питання (підрозділи 2.2, 2.3, 3.1).

Нормативну базу дисертаційного дослідження складають Конституція України, кодекси України (Кримінальний, Кримінальний процесуальний, Цивільний, Кодекс України про адміністративні правопорушення), закони України, що регламентують правовідносини інтелектуальної власності, підзаконні акти вищих органів влади України, акти МВС України, Національної поліції України та інших центральних органів виконавчої влади, а також проекти нормативних актів, присвячених урегулюванню суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності. З метою розробки пропозицій щодо вдосконалення кримінально-правової охорони інтелектуальної власності в Україні були опрацьовані і використані програмні та реєстраційні міжнародні угоди в галузі інтелектуальної власності, відповідні нормативні акти Європейського Союзу, а також національне законодавство інших країн.

Емпіричну базу дослідження становлять дані про статистичну поширеність злочинів проти інтелектуальної власності за період з 2013 р. по перше півріччя 2016 р, представлених на підставі статистичних даних Генеральної прокуратури України, Головного управління статистики у Дніпропетровській області, результати соціологічного дослідження, проведеного шляхом анкетування 210 співробітників МВС України у Дніпропетровській області, що здійснювалося з 2010 по 2015 рр. а також загальнотеоретичні наукові праці, наукові розробки фахівців у галузі кримінології і кримінального права, публікації у засобах масової інформації (далі – ЗМІ).

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим у вітчизняній правовій науці комплексним кримінологічним дослідженням злочинів проти інтелектуальної власності, результатом якого стало формулювання і обґрунтування автором низки концептуальних теоретичних та практичних положень, висновків і пропозицій, які відповідають змістовним ознакам новизни:

вперше:

- сформульовано кримінологічну дефініцію злочинів проти інтелектуальної власності як гіперлатентних кримінально протиправних діянь, об'єктом яких є сукупність визначених законом майнових і немайнових особистих прав інтелектуальної власності, які нерідко набувають форми організованої і транснаціональної злочинності та завдають збитки не тільки власникам прав інтелектуальної власності, а й спричиняють значні негативні наслідки соціального, економічного та міжнародно-політичного характеру;

- запропоновано класифікацію злочинів проти інтелектуальної власності,

кримінальна відповідальність за які передбачена статтями 176, 177, 203-1, 229, 231, 232 КК України, з урахуванням специфічного предмета злочину – об'єктів інтелектуальної власності, внаслідок чого виділено три групи цих злочинів: злочини проти результатів гуманістичної діяльності, злочини проти результатів науково-технічної діяльності й злочини проти результатів індивідуалізації товарів (послуг) та їх виробників;

– визначено систему загальносоціальних заходів запобігання злочинам проти інтелектуальної власності, в якій виокремлено наступні напрями: політико-правовий (побудова стратегії довгострокового розвитку інтелектуальної власності в Україні, удосконалення механізмів захисту прав інтелектуальної власності тощо); організаційно-управлінський (завершення процесу реформування системи державного управління сферою інтелектуальної власності, вдосконалення кадрової комплектації системи управління сферою інтелектуальної власності тощо); економічний (спрощення процедури оформлення об'єктів інтелектуальної власності, недопущення на митну територію України товарів, які імпортуються з порушенням прав інтелектуальної власності тощо); ідеологічний (підвищення правової культури населення у сфері захисту прав інтелектуальної власності тощо).

удосконалено:

– наукові підходи до детермінантного комплексу злочинів проти інтелектуальної власності, пов'язані з особливостями саме цих злочинів, на основі критерію відособленої сфери суспільного життя (економічної, політичної, правової, організаційної, психологічної і технічної), що потребують підвищеної уваги суб'єктів протидії цим злочинам;

– кримінологічну характеристику особи злочинця у злочинах проти інтелектуальної власності як складного інтегрованого поняття, що об'єднує біологічні, психологічні і соціальні сторони сутності відповідної людини, з урахуванням одержаних даних уточнені показники щодо соціально-демографічних, кримінально-правових та морально-психологічних рис відповідних злочинців;

дістали подальшого розвитку:

– наукові розробки щодо узагальнення зарубіжного досвіду кримінально-правової охорони інтелектуальної власності та визначення основних напрямків його запозичення в Україні, у зв'язку з чим встановлено, що відповідний досвід зарубіжних країн слід використовувати з урахуванням існуючих вітчизняних традицій нормотворення і організаційних засад запобігання злочинів проти інтелектуальної власності;

– наукові підходи щодо окреслення перспектив розвитку організаційно-правових засад запобігання злочинів проти інтелектуальної власності, запропоновано конкретні рекомендації стосовно вдосконалення національної політики щодо боротьби з цими злочинами, визначено основні напрями міжнародного співробітництва у цій сфері.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес та можуть бути використані:

– у науково-дослідній діяльності – як підґрунтя для подальшої розробки теоретичних і прикладних проблем кримінально-правової охорони інтелектуальної

власності в Україні, запобігання злочинам проти інтелектуальної власності, а також для підготовки відповідних наукових видань та організації науково-дослідної роботи студентів, курсантів і слухачів вищих навчальних закладів України юридичного спрямування (Акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у наукову діяльність Кримінологічної асоціації України від 12 грудня 2016 р.);

- у правотворчості – як науково обґрунтовані пропозиції щодо подальшого удосконалення чинних нормативно-правових актів, які регламентують питання кримінально-правової охорони інтелектуальної власності;

- у правозастосовній діяльності – як рекомендації щодо підвищення ефективності практичної діяльності суб'єктів протидії злочинам проти інтелектуальної власності на загально соціальному і спеціально-кримінологічному рівнях;

- у навчальному процесі – як матеріали для підготовки відповідних розділів навчальних видань (підручників та навчальних посібників) і науково-методичних розробок з навчальних дисциплін «Кримінологія» та «Кримінальне право», відповідних спецкурсів, а також для проведення різних форм навчальних занять зі студентами, курсантами і слухачами вищих навчальних закладів України юридичного спрямування (Акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у навчальний процес Дніпропетровського гуманітарного університету від 16 листопада 2016 р.; Акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у навчальний процес Запорізького національного університету від 24 листопада 2016 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження виконано здобувачем самостійно, викладені в дисертації положення, які виносяться на захист, розроблені особисто. У двох статтях, написаних у співавторстві з О. В. Негодченко здобувачеві належить аналіз типових соціально-демографічних рис таких злочинців у злочинах проти інтелектуальної власності (їх вік, сімейний стан, рівень освіти, рід занять), та розкриття механізму детермінації злочинних проявів стосовно інтелектуальної власності. Крім того, здобувачем особисто подано характеристику економічних, соціальних та правових детермінантів злочинів проти інтелектуальної власності. Власні теоретичні розробки здобувача в опублікованих у співавторстві наукових працях становлять більше 50 %. Наукові ідеї та розробки співавторів опублікованих праць у дисертації не використовувались.

Апробація результатів дисертації. Дисертація обговорювалася на засіданнях кафедри кримінального права та кримінології Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. Основні теоретичні положення, узагальнення та висновки дослідження оприлюднені автором на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Держава та правотворчість в сучасній Україні: теорія, практика, перспективи» (м. Дніпропетровськ, 24 листопада 2012 р.), «Кримінальне право, кримінологія та кримінальний процес: історія, тенденції, проблеми» (м. Дніпропетровськ, 18 грудня 2012 р.), «Юриспруденція ХХІ сторіччя» (м. Дніпропетровськ, 28 листопада 2013 р.), «Економіко-правова парадигма розвитку сучасного суспільства» (м. Донецьк, 6 грудня 2013 р.), «Міжнародні та національні правові виміри забезпечення стабільності» (м. Львів, 25–26 квітня

2014 р.), «Правовые реформы в Молдове, Украине и Грузии в контексте евроинтеграционных процессов» (м. Кишинів, 7–8 листопада 2014 р.), «Держава і право: проблеми становлення і стратегія розвитку» (м. Ужгород, 14–15 листопада 2014 р.), «Право, держава та громадянське суспільство в умовах системних реформ на шляху до євроінтеграції» (м. Дніпропетровськ, 21–22 листопада 2014 р.), «Міжнародне та національне законодавство: способи удосконалення» (м. Дніпропетровськ, 3–4 квітня 2015 р.), «Актуальні завдання та напрямки розвитку юридичної науки у ХХІ столітті» (м. Львів, 16–17 жовтня 2015 р.), «Право, держава та громадянське суспільство в умовах системи реформ у процесі євроінтеграції» (м. Дніпропетровськ, 27–28 листопада 2015 р.).

Публікації. Основні положення та висновки дослідження викладено у двадцяти наукових працях, у тому числі восьми наукових статтях, опублікованих у наукових виданнях України, визнаних фаховими з юридичних наук, одній статті, опублікованій у науковому виданні іноземної держави з наряду, з якого підготовлено дисертацію, та одинадцятьох тезах наукових доповідей.

Структура роботи зумовлена об'єктом, предметом, метою і завданнями дослідження. Дисертація складається з переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (370 найменувань) та додатку. Загальний обсяг дисертації становить 240 сторінок, із них основний текст – 193 сторінки, список використаних джерел – 41 сторінка, додаток – 6 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, визначаються її зв'язок з науковими планами та програмами, мета і задачі, об'єкт і предмет, методи дослідження, розкривається наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, наводяться відомості про апробацію результатів дослідження і публікації автора.

Розділ 1 «Загальна характеристика злочинів проти інтелектуальної власності» складається з двох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Становлення кримінально-правової охорони інтелектуальної власності в Україні»* проведено науково-теоретичний та нормативно-правовий ретроспективний аналіз специфіки історико-правових аспектів формування вітчизняної охорони інтелектуальної власності кримінально-правовими засобами.

Автором розглядається еволюція кримінально-правової охорони зазначеного об'єкта на основі аналізу кримінального законодавства, яке було чинним у різні часи на території сучасної України та ставлення фахівців у галузі кримінального права до терміну «злочини проти інтелектуальної власності». Аналізується вітчизняний історичний досвід кримінально-правової охорони інтелектуальної власності, початок якого сягає у першу половину ХІХ ст. від встановлення кримінальної відповідальності за злочинні посягання на окремі об'єкти інтелектуальної власності. Наголошується, що цей факт став поштовхом і для початку дискусії серед науковців, а подальше розширення переліку результатів інтелектуальної творчої діяльності в якості об'єктів кримінально-правової охорони призвело на початку вже

XX ст. до розуміння законодавцем однорідності суспільних відносин інтелектуальної власності, що виявилось в появі у Кримінальному уложенні (1903 р.) окремої глави, присвяченій злочинам проти інтелектуальної власності. Встановлено, що подальше удосконалення напрямів кримінально-правової охорони інтелектуальної власності було фактично зупинено жовтневою (1917 р.) революцією на теренах Російської імперії, внаслідок якої держава була оголошена власником всіх створених у країні об'єктів інтелектуальної власності. Доведено, що згідно з подальшими змінами, які вносилися до кримінального закону, право інтелектуальної власності почало трактуватися законодавцем як форма реалізації права громадянина на працю, що не вирішувало завдання створення ефективної кримінально-правової охорони інтелектуальної власності. Зроблено висновок, що проблема залишилася не вирішеною і з набуттям чинності КК 2001 р.

Обґрунтовано доцільність виокремлення групи злочинів проти інтелектуальної власності із загальної структури злочинів. Доведено, що перебування складів злочинів проти інтелектуальної власності у двох різних розділах (розділі V («Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина») та розділі VII («Злочини у сфері господарської діяльності»)) Особливої частини КК, відсутність окремих результатів інтелектуальної творчої діяльності людини в якості об'єктів кримінально-правової охорони і відсутність термінологічної єдності кримінального закону та інших нормативно-правових актів не сприяють формуванню єдиного підходу до реалізації ідеї створення сучасної вітчизняної моделі кримінально-правової охорони інтелектуальної власності, що значно ускладнює діяльність правозастосовних органів у запобіганні злочинів проти інтелектуальної власності.

У підрозділі 1.2 «Злочини проти інтелектуальної власності як кримінологічна дефініція» виділяються злочини, які, на думку автора, є злочинами проти інтелектуальної власності, а саме: порушення авторського права і суміжних прав (ст. 176 КК), порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію (ст. 177 КК), незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва (ст. 203-1 КК), незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (ст. 229 КК), незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК у частині, що стосується комерційної таємниці), розголошення комерційної або банківської таємниці (ст. 232 КК у частині, що стосується комерційної таємниці). Доведено, що злочини проти інтелектуальної власності являють собою окремий самостійний вид злочинів, а отже окрему самостійну кримінологічну групу злочинів.

Розроблено кримінологічну дефініцію злочинів проти інтелектуальної власності як гіперлатентних кримінально протиправних діянь, об'єктом яких є сукупність визначених законом майнових і немайнових особистих прав інтелектуальної власності, які нерідко набувають форми організованої і транснаціональної злочинності та завдають збитки не тільки власникам прав інтелектуальної власності, а й спричиняють значні негативні наслідки соціального,

економічного та міжнародно-політичного характеру. Визначено їх основні кримінологічно значущі ознаки, якими є: передбачення їх складів у ст. ст. 176 та 177 розділу V та ст.ст. 203-1, 229, 231 та 232 розділу VII Особливої частини КК; об'єктом вказаних злочинів є визначені законом майнові й немайнові особисті права інтелектуальної власності; збитки, що спричиняються злочинами проти інтелектуальної власності, не обмежуються шкодою, яка заподіюється власникам прав інтелектуальної власності, а також охоплюють негативні наслідки, впливають на соціальні, економічні та міжнародно-політичні відносини України; злочинна діяльність у сфері злочинного порушення прав інтелектуальної власності нерідко набуває організованих форм та на сьогодні стала одним з видів транснаціональної злочинності; гіперлатентність вказаних злочинів.

Розділ 2 «Кримінологічна характеристика злочинів проти інтелектуальної власності» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Кількісно-якісні показники злочинів проти інтелектуальної власності»* виокремлені: 1) кількісно-якісні кримінологічні показники злочинів проти інтелектуальної власності; 2) кримінологічні умови та причини, які детермінують злочини проти інтелектуальної власності і визначають специфіку діяльності суб'єктів протидії злочинам цієї групи та 3) кримінологічна характеристика особливостей особи злочинця у злочинах проти інтелектуальної власності.

З'ясовано (базуючись на статистичних даних Генеральної прокуратури України за період з 2013 по перше півріччя 2016 р.), що середній показник злочинів цієї групи за рік складає 966 (0,17 %) від загальної кількості зафіксованих у державі злочинних діянь. Встановлено особливості географічної поширеності злочинів проти інтелектуальної власності, які пов'язані в абсолютній більшості випадків зі здійсненням наукової, господарської та підприємницької діяльності.

Визначена структура злочинів проти інтелектуальної власності, яка характеризується тим, що абсолютну більшість злочинів цієї групи (62,7 %) складають злочинні порушення авторського права і суміжних прав; друге місце займають злочини, пов'язані з незаконним використанням результатів індивідуалізації товарів (послуг) та їх виробників групи (24,4 %); третє – злочинні порушення права інтелектуальної власності на результати науково-технічної творчості (13,0 %).

Визначено, що навіть прямі матеріальні збитки, що спиняються злочинами проти інтелектуальної власності, є набагато вищими, ніж ті, що зазначені в офіційній статистиці, що обумовлено гіперлатентністю злочинів цієї категорії.

У підрозділі 2.2 *«Причини та умови, які детермінують злочини проти інтелектуальної власності»* встановлені об'єктивні та суб'єктивні причини і умови (фактори), що детермінують злочини проти інтелектуальної власності, та вироблено їх класифікацію. До загальних об'єктивних детермінант віднесено: економічні (зумовлені повільністю та суперечливістю економічних реформ з одночасним швидким розвитком нових технологій, що перетворило злочини проти інтелектуальної власності у надзвичайно прибутковий бізнес); політичні (пов'язані з нестабільністю курсу політичних реформ, «самоусуненням» держави від питань регулювання розвитку підприємництва); соціальні (нестабільність курсу соціальних

реформ, що призвела до зниження платоспроможності населення); правові (незавершеність правової регламентації охорони інтелектуальної власності); організаційні (відсутність комплексної державної програми охорони інтелектуальної власності і належного державного контролю над дотриманням чинного законодавства). До спеціальних об'єктивних детермінант віднесено: високу латентність злочинів цього виду; послаблення виховних засад і поширення правового нігілізму населення щодо результатів інтелектуальної творчої діяльності; психологічні; технічні (недостатність технічних пристроїв, що перешкоджають незаконному використанню об'єктів інтелектуальної власності) та фізичні (неналежна охорона відповідних носіїв інформації тощо).

З'ясовано, що до загальних суб'єктивних детермінант злочинів проти інтелектуальної власності належить низький професійний рівень підготовки працівників правоохоронних органів; недостатня штатна чисельність підрозділів, які здійснюють протидію злочинам проти інтелектуальної власності; недостатнє методичне забезпечення оперативних підрозділів Національної поліції України з попередження, виявлення і розкриття злочинів цього виду; недоліки технічного та інформаційного забезпечення цих оперативних підрозділів. До спеціальних суб'єктивних детермінант віднесені недоліки у діяльності суб'єктів інтелектуальної власності з охорони власного права інтелектуальної власності.

У підрозділі 2.3 *«Особа злочинця у злочинах проти інтелектуальної власності»* сформульовано узагальнене визначення особи злочинця у злочинах проти інтелектуальної власності, як сукупності найістотніших стійких соціальних властивостей та ознак, а також соціально значущих біопсихологічних особливостей певного індивіда, які об'єктивно реалізуються у конкретному злочині проти інтелектуальної власності, надаючи вчиненому діянню характер суспільної небезпечності, а винній у вчиненні такого злочину особі – властивості суспільної небезпечності, у зв'язку з чим вона і притягується до кримінальної відповідальності.

Зроблено висновки щодо соціально-демографічних, кримінально-правових і морально-психологічних рис особи злочинця у злочинах проти інтелектуальної власності. З'ясовано, що ці злочини, як правило, вчиняються чоловіками (у майже 89 % випадків) віком близько 30–35 років (у майже 69 % випадків), більше половини з яких (56,4 %) неодружені, мають вищу освіту (23,3 %, а 5 % з них – науковий ступінь) або середню (майже 68 %), трохи менше половини з яких (48,6 %) були офіційно працевлаштовані, хоча більше половини з них (56 %) є працездатними, і на момент скоєння злочину мали професію або навчалися. 62 % злочинців мали реєстрацію у тих містах України, в яких вони вчинювали злочини, а жителі сільської місцевості серед них майже не зустрічаються.

Розділ 3 «Кримінологічні засади запобігання злочинам проти інтелектуальної власності» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 *«Загальносоціальні заходи запобігання злочинам проти інтелектуальної власності»* доведено актуальність завдання підвищення ефективності діяльності державних органів із запобігання злочинам проти інтелектуальної власності в Україні, під якою запропоновано розуміти систему державних заходів, спрямованих на вдосконалення суспільних відносин інтелектуальної власності з метою усунення негативних явищ і процесів, що

породжують злочинність у сфері інтелектуальної власності або сприяють їй, а також недопущення вчинення таких злочинів на ранніх стадіях злочинної поведінки.

Визначено систему загальносоціальних заходів запобігання злочинам проти інтелектуальної власності, в якій виокремлено наступні напрями: політико-правовий (побудова стратегії довгострокового розвитку інтелектуальної власності в Україні, удосконалення механізмів захисту прав інтелектуальної власності, гармонізація законодавства України у сфері охорони інтелектуальної власності з міжнародно-правовими стандартами, у першу чергу з нормативно-правовою базою ЄС, вдосконалення кримінально-правової охорони інтелектуальної власності тощо); організаційно-управлінський (завершення процесу реформування системи державного управління сферою інтелектуальної власності, вдосконалення кадрової комплектації системи управління сферою інтелектуальної власності, налагодження співробітництва та взаємодії між державними та приватними установами у сфері охорони інтелектуальної власності тощо); економічний (спрощення процедури оформлення об'єктів інтелектуальної власності, недопущення на митну територію України товарів, які імпортуються з порушенням прав інтелектуальної власності, запровадження програм підтримки вітчизняних учасників ринку інтелектуальної власності, загальне підвищення культури ведення бізнесу у сфері інтелектуальної власності тощо); ідеологічний (підвищення правової культури населення у сфері захисту прав інтелектуальної власності, проведення просвітницьких кампаній з надання базових знань про основні права інтелектуальної власності та систему їх охорони, застосування ЗМІ для формування шанобливого ставлення до об'єктів інтелектуальної власності тощо).

У підрозділі 3.2. «Спеціально-кримінологічні заходи запобігання злочинам проти інтелектуальної власності» визначено систему суб'єктів спеціально-кримінологічного запобігання злочинам проти інтелектуальної власності, до яких віднесено державні органи, для яких запобігання зазначеним злочинним діянням є їх основною функцією (Департамент захисту економіки Національної поліції України (ДЗЕНПУ) і Департамент кіберполіції Національної поліції України (ДКНПУ); державні органи, для яких запобігання злочинам проти інтелектуальної власності не є основним видом їх діяльності (Державна фіскальна служба України, Служба безпеки України, Державна служба інтелектуальної власності, Антимонопольний комітет України, органи прокуратури, судові органи та інші правоохоронні органи України); недержавні організації у сфері охорони прав інтелектуальної власності. З'ясовані основні недоліки в діяльності зазначених суб'єктів щодо запобігання злочинам проти інтелектуальної власності та визначені шляхи їх подолання: ліквідація структурних перекосів в спеціалізованих державних органах протидії злочинам проти інтелектуальної власності та виокремлення спеціалізованих відділів щодо протидії злочинам проти інтелектуальної власності; визнання пріоритетності запобіжної діяльності відповідними державними органами, функцією яких є протидія зазначеним злочинам, та активізація їх роботи за вказаним напрямом; підвищення якості кадрового забезпечення підрозділів ДЗЕНПУ і ДКНПУ та своєчасного підвищення кваліфікації співробітників у питаннях протидії злочинам проти інтелектуальної власності; підвищення якості протидії організованими формами злочинів проти інтелектуальної власності шляхом проведення

комплексних запобіжних заходів із залученням зусиль правоохоронних органів України та іноземних країн; налагодження взаємодії між суб'єктами спеціально-кримінологічного запобігання злочинам проти інтелектуальної власності; активізація співпраці національних правоохоронних органів з спеціалізованими правоохоронними органами іноземних держав та міжнародними організаціями; налагодження взаємодії та використання можливостей ЗМІ у напрямку запобігання злочинам проти інтелектуальної власності; удосконалення діяльності щодо виявлення осіб, схильних до вчинення злочинів проти інтелектуальної власності

Обґрунтована необхідність комплексного підходу у напрямку здійснення загально-соціального та спеціально-кримінологічного попередження злочинів проти інтелектуальної власності.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, що полягає у формулюванні кримінологічної дефініції злочинів проти інтелектуальної власності, аналізі їх специфічних особливостей, з'ясуванні причин та умов, які їх детермінують, розробленні науково обґрунтованої системи заходів, спрямованих на їх запобігання. Здобувачем сформульовано низку теоретичних та практичних висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на вирішення цього завдання, основні з них можна узагальнити у наступних положеннях:

1. З'ясовано особливості становлення кримінально-правової охорони інтелектуальної власності в Україні, починаючи зі Зводу законів кримінальних, прийнятому у другій чверті XIX ст. та обґрунтовано необхідність врахування історично-правових аспектів кримінальної відповідальності за злочини проти інтелектуальної власності. Доведено доцільність використання вітчизняного досвіду законодавчого визнання однорідності суспільних відносин інтелектуальної власності, а злочинів проти інтелектуальної власності в якості самостійного виду злочинів. Обґрунтовано висновок про те, що відсутність цілісного наукового і законодавчого підходу до кримінально-правової охорони інтелектуальної власності в Україні суттєво ускладнює процес взаємодії правоохоронних органів під час здійснення ними діяльності щодо запобігання цим злочинам, призводить до серйозних порушень прав громадян, створює підґрунтя для існування корупції, дозволяючи підміняти волю законодавця правозастосуванням на власний розсуд.

2. Сформульовано авторську кримінологічну дефініцію злочинів проти інтелектуальної власності, під якими запропоновано розуміти гіперлатентні кримінально протиправні діяння, об'єктом яких є сукупність визначених законом майнових і немайнових особистих прав інтелектуальної власності, які нерідко набувають форми організованої і транснаціональної злочинності та завдають збитки не тільки власникам прав інтелектуальної власності, а й спричиняють значні негативні наслідки соціального, економічного та міжнародно-політичного характеру. Виокремлено та охарактеризовано їх основні кримінологічно значущі ознаки.

3. Встановлено, що середній показник кількості злочинів цієї групи складає 0,17 % (966) від загальної кількості злочинів, зафіксованих у державі за кожний

календарний рік. Визначено, що динаміка злочинів проти інтелектуальної власності є нестійкою та має тенденцію хвильових коливань їх кількісних показників. Виявлено негативну тенденцію зменшення кількості тих злочинів проти інтелектуальної власності, провадження за якими були направлені до суду з обвинувальним актом.

Визначено структуру злочинів проти інтелектуальної власності і встановлено, що абсолютну більшість з них (62,7 %) складають злочинні порушення авторського права і суміжних прав; друге місце займають злочини, пов'язані з незаконним використанням результатів індивідуалізації товарів (послуг) та їх виробників групи (24,4 %); третє належить злочинним порушенням права інтелектуальної власності на результати науково-технічної творчості (13,0 %). Зафіксовано тенденцію збільшення злочинів проти інтелектуальної власності другої і третьої групи за винятком показників за перше півріччя 2016 р., протягом якого було виявлено збільшення кількості злочинів, передбачених ст. 229 КК.

Визначено географічні особливості злочинів проти інтелектуальної власності. Виявлено, що 34 % з них вчиняються у Дніпропетровській, Донецькій, Луганській, Харківській та Одеській областях і місті Києві – регіонах, в яких сконцентрований інтелектуальний та виробничий потенціал України. Встановлено, що злочини проти інтелектуальної власності у 10 % випадків вчиняються організованими групами осіб, а рівень організованості та професіоналізму цих злочинців постійно зростає.

4. Встановлено, що загальними об'єктивними, детермінантами є економічні, політичні, соціальні, правові та організаційні фактори. До спеціальних об'єктивних детермінант цих злочинів віднесено високу латентність злочинів цього виду, послаблення виховних засад, занепад суспільної моралі і поширення правового нігілізму населення щодо результатів інтелектуальної творчої діяльності людини, психологічні, технічні та фізичні детермінанти. Загальними суб'єктивними детермінантами злочинів проти інтелектуальної власності визначено неналежну професійну підготовку працівників тих підрозділів правоохоронних органів, які розслідують ці злочини, відсутність належного методичного забезпечення оперативних підрозділів Національної поліції України з попередження, виявлення і розкриття злочинів проти інтелектуальної власності, недоліки технічного та інформаційного забезпечення цих підрозділів. Доведено, що спеціальними суб'єктивними детермінантами злочинів проти інтелектуальної власності є неналежна оперативно-агентурна робота, відсутність активної позиції з боку правовласників щодо захисту своєї інтелектуальної власності.

5. Створено узагальнюючий кримінологічний портрет злочинця у злочинах проти інтелектуальної власності. Визначено, що майже 89 % випадків злочини цієї групи вчиняються чоловіками віком близько 30–35 років, більше половини з яких неодружені, мають вищу освіту або середню, трохи менше половини з яких були офіційно працевлаштовані, хоча більше половини з них є працездатними, і на момент скоєння злочину мали професію або навчалися. У 93 % випадків особи, які вчинили злочини проти інтелектуальної власності, не мали кримінального минулого, майже 60 % з них вчинювали їх самотійно і лише 11,8 % – у складі організованої групи або злочинної організації. 100 % злочинців були визнані судом осудними, 45 % – засуджені. З'ясовано, що злочинці у злочинах проти

інтелектуальної власності у своїй більшості мислячі, творчі люди, у свідомості і поведінці яких, на жаль, переважають почуття помсти, заздрості і бажання довести своєму оточенню власне лідерство. Головною мотивацією їх вчинків є прагнення збагачення навіть під загрозою кримінального покарання.

6. Сформульовані пропозиції щодо удосконалення нормативної регулювання кримінально-правової охорони інтелектуальної власності в Україні: визнання об'єктами кримінально-правової охорони наукового відкриття і породи тварин; встановлення окремого порядку кримінально-правової охорони комерційної таємниці; досягнення термінологічної єдності кримінального закону та інших нормативно-правових актів. Аргументовано доцільність збереження єдиного кримінального закону і реалізації в ньому сучасної концепції кримінально-правової охорони інтелектуальної власності шляхом об'єднання складів злочинів проти інтелектуальної власності у окремому розділі КК. Визначено місце цього розділу у структурі Особливої частини КК (за розділом VI «Злочини проти власності») та його назву – Розділ VI-1. «Злочини проти інтелектуальної власності».

7. Сформульовано поняття протидії злочинам проти інтелектуальної власності як особливого виду діяльності держави в особі відповідних її суб'єктів, спрямованої на попередження, нейтралізацію та обмеження умов і причин, що детермінують ці злочини з метою мінімізації їх кількості. Визначено систему суб'єктів загально-соціального та спеціально-кримінологічного запобігання злочинам проти інтелектуальної власності. Сформульовано перелік першочергових загально-соціальних заходів політико-правового, організаційно-управлінського, економічного і ідеологічного характеру. Визначено необхідність ліквідації структурних перекосів у спеціалізованих державних органах протидії злочинам проти інтелектуальної власності, активізації здійснення запобіжної діяльності відповідними державними органами, підвищення якості їх кадрового забезпечення підрозділів та проведення своєчасного підвищення кваліфікації, підвищення якості протидії організованими формами злочинів проти інтелектуальної власності, налагодження взаємодії між суб'єктами спеціально-кримінологічного запобігання злочинам проти інтелектуальної власності, активізації співпраці національних правоохоронних органів з спеціалізованими правоохоронними органами іноземних держав та міжнародними організаціями.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Хрідочкіна А. А. До питання про формулювання поняття «предмет злочинів проти інтелектуальної власності» / А. А. Хрідочкіна // Право і суспільство. – 2013. – № 1. – С. 122–128.

2. Хрідочкіна А. А. Ознаки та зміст поняття «злочини проти права інтелектуальної власності» / А. А. Хрідочкіна // Публічне право. – 2013. – № 3. – С. 343–348.

3. Хрідочкина А. А. Содержание и объём понятия «преступления против интеллектуальной собственности» / А. А. Хрідочкина // *Beynəlxalq hüquq və inteqrasiya problemləri: elmi-analitik və praktiki jurnal*. – 2013. – № 4 (36). – С. 224–230.

4. Хрідочкіна А. А. До характеристики родового об'єкта складів злочинів проти інтелектуальної власності (ст.ст. 176, 177, 203-1, 229, 231, 232 КК України) / А. А. Хрідочкіна // Право і суспільство. – 2014. – № 2. – С. 177–182.

5. Хрідочкіна А. А. Проблемні питання визначення місця злочинів проти інтелектуальної власності у структурі Особливої частини Кримінального кодексу України [Електронний ресурс] / А. А. Хрідочкіна // Порівняльно-аналітичне право. Електронне фахове видання. – 2014. – № 3. – С. 183–186. – Режим доступу : <http://www.pap.in.ua/index.php/arhiv-vidannja/28>.

6. Хрідочкіна А. А. Соціально-демографічна характеристика осіб, які вчиняють злочини проти інтелектуальної власності / О. В. Негодченко, А. А. Хрідочкіна // Вісник Академії митної служби України. Серія: «Право». – 2014. – № 2. – С. 150–155.

7. Хрідочкіна А. А. Об'єктивні умови та причини, що детермінують злочини проти інтелектуальної власності / О. В. Негодченко, А. А. Хрідочкіна // Вісник Академії митної служби України. Серія: «Право». – 2015. – № 1 (14). – С. 116–121.

8. Ломакіна А. А. Актуальні проблеми кримінально-правової охорони інтелектуальної власності в Україні / А. А. Ломакіна // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2015. – Вип. 34. – Т. 3. – С. 35–38.

9. Ломакіна А. А. Протидія злочинам проти інтелектуальної власності: загально-соціальний аспект / А. А. Ломакіна // Право і суспільство. – 2016. – № 1. – С. 198–203.

10. Хрідочкіна А. А. Винахід як предмет злочину проти інтелектуальної власності / А. А. Хрідочкіна // Держава та правотворчість в сучасній Україні: теорія, практика, перспективи : матеріали міжвузівської науково-практичної конференції студентів та молодих учених (м. Дніпропетровськ, 24 листопада 2012 р.). – Дніпропетровськ : Дніпропетровський гуманітарний університет, 2012. – С. 110–113.

11. Хрідочкіна А. А. Проблемні питання кваліфікації злочинів проти інтелектуальної власності / А. А. Хрідочкіна // Кримінальне право, кримінологія та кримінальний процес: історія, тенденції, проблеми : матеріали VII міжвузівської студентської наукової конференції (м. Дніпропетровськ, 18 грудня 2012 р.). – Дніпропетровськ : ВНЗ «Національний гірничий університет», 2012. – С. 88–91.

12. Хрідочкіна А. А. Детермінанти злочинів проти інтелектуальної власності / А. А. Хрідочкіна // Юриспруденція XXI сторіччя: матеріали міжвузівської науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 28 листопада 2013 р.) – Дніпропетровськ : Дніпропетровський гуманітарний університет, 2013. – С. 117–120.

13. Хрідочкіна А. А. Кваліфікація злочинів проти інтелектуальної власності у вітчизняних науці кримінального права і кримінальному законодавстві XIX ст. / А. А. Хрідочкіна // Економіко-правова парадигма розвитку сучасного суспільства : збірник наукових праць за підсумками II Міжнародної науково-практичної конференції викладачів, аспірантів і студентів (м. Донецьк, 6 грудня 2013 року). – Донецьк : Донбас, 2013. – С. 251–254.

14. Хрідочкіна А. А. Об'єктивна сторона злочинів проти інтелектуальної власності (ст.ст. 176, 177, 203-1, 229, 231, 232 КК України) / А. А. Хрідочкіна // Міжнародні та національні правові виміри забезпечення стабільності : матеріали

міжнародної науко-практичної конференції (м. Львів, 25–26 квітня 2014 р.). – Львів : Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2014. – Частина I. – С. 52–54.

15. Хрідочкіна А. А. Морально-психологічна характеристика осіб, що вчиняють злочини проти інтелектуальної власності / А. А. Хрідочкіна // Правовые реформы в Молдове, Украине и Грузии в контексте евроинтеграционных процессов : материалы международной научно-практической конференции (г. Кишинёв, 7–8 ноября 2014 г.). – Ч. 2. – Кишинев, 2014. – С. 156–158.

16. Хрідочкіна А. А. Правові детермінанти злочинів проти інтелектуальної власності / А. А. Хрідочкіна // Держава і право: проблеми становлення і стратегія розвитку : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 14–15 листопада 2014 р.). – Ужгород : ФОП Брежа А. Е., 2014. – С. 206–208.

17. Хрідочкіна А. А. Статистична поширеність злочинів проти інтелектуальної власності (ст.ст. 176, 177, 203-1, 229, 231 та 232 КК України) / А. А. Хрідочкіна // Право, держава та громадянське суспільство в умовах системних реформ на шляху до євроінтеграції : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 21–22 листопада 2014 р.). – Дніпропетровськ : Дніпропетровський гуманітарний університет, 2014. – С. 259–262.

18. Хрідочкіна А. А. Кримінально-правова характеристика осіб, які вчиняють злочини проти інтелектуальної власності / А. А. Хрідочкіна // Міжнародне та національне законодавство: способи удосконалення : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 3–4 квітня 2015 р.). – Дніпропетровськ : Дніпропетровський гуманітарний університет, 2015. – С. 193–195.

19. Ломакіна А. А. Запобігання злочинів проти інтелектуальної власності: сучасний стан проблеми та перспективи вирішення / А. А. Ломакіна // Актуальні завдання та напрямки розвитку юридичної науки у ХХІ столітті : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 16–17 жовтня 2015 р.). – Львів : Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2015. – С. 25–28.

20. Ломакіна А. А. До характеристики суб'єктивних ознак злочинів проти інтелектуальної власності / А. А. Ломакіна // Право, держава та громадянське суспільство в умовах системи реформ у процесі євроінтеграції : матеріали міжнародної наукової науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 27–28 листопада 2015 р.). – Дніпропетровськ : Дніпропетровський гуманітарний університет, 2015. – Частина II. – С. 95–97.

АНОТАЦІЇ

Ломакіна А. А. Злочини проти інтелектуальної власності: кримінологічне дослідження. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. – Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків, 2017.

Дисертацію присвячено дослідженню кримінологічних особливостей злочинів проти інтелектуальної власності та кримінологічних засад запобігання цим

злочинам. Проаналізовано вітчизняний історичний досвід кримінально-правової охорони інтелектуальної власності та обґрунтовано доцільність виокремлення злочинів проти інтелектуальної власності у самостійний вид злочинів, а отже в окрему кримінологічну групу. Запропоновано авторське визначення дефініції «злочини проти інтелектуальної власності». Здійснено аналіз кількісно-якісних показників злочинів проти інтелектуальної власності, виявлені умови і причини, що детермінують ці злочини, встановлені кримінологічні риси особи злочинця у злочинах проти інтелектуальної власності. Досліджено загальносоціальні засади запобігання злочинів проти інтелектуальної власності та сформульовані пропозиції щодо удосконалення нормативної бази кримінально-правової охорони інтелектуальної власності в Україні з урахуванням світового досвіду. Охарактеризовано спеціально-кримінологічні засади запобігання злочинів проти інтелектуальної власності та запропоновані шляхи підвищення ефективності практичної діяльності суб'єктів протидії цим злочинам.

Ключові слова: загальносоціальні заходи, запобігання злочинам, злочинність у сфері інтелектуальної власності, злочини проти інтелектуальної власності, кількісно-якісні показники, кримінально-правова охорона, кримінально-правовий захист, кримінологічна характеристика, особа злочинця, спеціально-кримінологічні заходи.

Ломакина А. А. Преступления против интеллектуальной собственности: криминологическое исследование. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. – Харьковский национальный университет внутренних дел, Харьков, 2017.

Диссертация посвящена исследованию криминологических особенностей преступлений против интеллектуальной собственности и криминологических основ предупреждения этих преступлений.

Проведён ретроспективный анализ отечественного исторического опыта уголовно-правовой охраны интеллектуальной собственности. Обоснована целесообразность выделения преступлений против интеллектуальной собственности в самостоятельный вид преступлений, а значит и самостоятельную криминологическую группу. Предложено авторское определение дефиниции «преступления против интеллектуальной собственности».

Осуществлена криминологическая характеристика преступлений против интеллектуальной собственности. Проанализированы статистические показатели этих преступлений, установлена их динамика, сделан вывод о географических особенностях данных преступлений в стране, обусловленных уровнем экономического и научного потенциала различных регионов Украины. Определена внутренняя структура преступлений против интеллектуальной собственности. Установлены условия и причины, которые детерминируют эти преступления и проведена их классификация. Исследованы криминологические особенности личности преступника в преступлениях против интеллектуальной собственности

путём анализа его социально-демографических, уголовно-правовых и морально-психологических черт.

Определены основные направления повышения эффективности предупреждения преступлений против интеллектуальной собственности. Подчёркнуто, что основой деятельности по предупреждению этих преступлений является реформирование действующего уголовного законодательства, являющегося главным регулятором общественных отношений интеллектуальной собственности. Определён круг субъектов предупреждения данных преступлений и установлена актуальность создания в Украине системы специализированных субъектов предупреждения преступлений против интеллектуальной собственности.

Ключевые слова: общесоциальные меры, предупреждение преступлений, преступность в сфере интеллектуальной собственности, преступления против интеллектуальной собственности, количественно-качественные показатели, уголовно-правовая охрана, уголовно-правовая защита, криминологическая характеристика, личность преступника, специально-криминологические меры.

Lomakina A. A. Crimes against intellectual property: criminological research.

– *Published as manuscript.*

Thesis for a Candidate Degree in Law, Speciality 12.00.08. – Criminal Law and Criminology; Criminal Executive Law. – Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, 2017.

Dissertation is devoted to analyse of the criminological characteristics of crimes against intellectual property and analyse of the Criminological foundations of preventing these crimes. The historical experience of intellectual property protection by native criminal law is analyzed. It is substantiated expediency to share out crimes against intellectual property as a separate type of crimes and, therefore, as a separate criminological group. The author proposed the definition of «crimes against intellectual property» and emphasized the need to insert this term to the valid criminal law for correct qualification of this type of crimes. It is made the analysis of quantitative and qualitative indicators of crimes against intellectual property. The conditions and reasons that determine this type of crimes are found. The criminological characteristics of crimes against intellectual property offender are established. In this work general social principles of crimes against intellectual property prevention are studied. Proposals to improve criminal protection of intellectual property in Ukraine are formulated with taking into account the world experience. In dissertation specifically criminological principles of crimes against intellectual property prevention are characterized. Along with that, the ways to improve practice of bodies, which resist this type of crimes, are proposed.

Key words: general social principles, prevention of crime, crime in intellectual property, crimes against intellectual property, quantitative and qualitative indicators, criminal legal defence, criminal legal protection, criminological characteristics, offender's identity, special social principles.

Підписано до друку 14.03.2017 р. Папір офсетний. Друк офсетний.
Формат 60x84/16. Умов. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Наклад 100 прим.

Видавець і виготовлювач –
Харківський національний університет внутрішніх справ,
пр. Льва Ландау, 27, м. Харків, 61080.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.

Друкарня Харківського національного університету внутрішніх справ
61080, м. Харків, пр. Льва Ландау, 27.